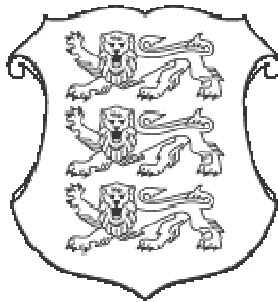

ÄRAKIRI

KOHTUOTSUS
EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Tartu Halduskohus
Kohtunik	Mare Krull
Otsuse tegemise aeg ja koht	24.oktoober 2008.a, Jõhvi kohtumaja
Haldusasja number	3-08-1799
Haldusasi	M.L kaebus Murru Vangla toiminguga tekitatud mittevaralise kahju 10 000.00 krooni hüvitamiseks
Menetlusosalised	kaebuse esitaja M.L, vastustaja Murru Vangla
Menetlusvorm	kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

- 1. M.L kaebus rahuldada osaliselt**
- 2. mõista välja Murru Vanglalt M.L kasuks mittevaraline kahju 2 000.00 krooni**

Edasikaebamise kord

Kohtuotsuse peale on õigus esitada apellatsioonkaebus Tartu Ringkonnakohtule 30 päeva jooksul kohtuotsuse avalikult teatavastegemisest arvates

ASJAOLUD JA MENETLUSOSALISTE SEISUKOHAD

M.L esitas Tartu Halduskohtule kaebuse, milles taotles talle Murru Vangla toiminguga tekitatud mittevaralise kahju 10 000.00 krooni hüvitamist. Murru Vangla direktori 27.09.2006 käskkirjaga nr.40-i paigutati kinnipeetav M.L täiendava julgeolekuabinõuna eraldatud lukustatud kambrisse kuueks kuuks. Käskkirjast nähtuvalt on M.L julgeolekuosakonna spetsialisti 22.09.2006 ettekande kohaselt eluosakonnas negatiivselt meelestatud kinnipeetavate liider. Ta käitub eluosakonnas üleolevalt ning mõjutab oma negatiivse häälestusega ka teisi kinnipeetavaid. Samuti on ta loonud eluosakonnas pingestatud ja konfliktse olukorra. M.L omab kolme kehtivat distsiplinaararistust. Vältimaks tõsiste konfliktisituatsioonide tekkimist eluosakonnas on otstarbekas kohaldada M.L suhtes täiendava julgeolekuabinõuna tema paigutamist eraldatud lukustatud kambrisse. Tallinna Halduskohtu 22.02.2007 otsusega nr.3-06-2059 rahuldati M.L kaebus ja tühistati Murru Vangla direktori 27.09.2006 käskkiri nr.40-i. Kohtuotsus jõustus 27.03.2007.

12.09.2008 esitas M.L Tartu Halduskohtule kaebuse mittevaralise kahju hüvitamiseks, milles ta viitab Murru Vangla 27.09.2006 käskkirja nr.40-i tühistamisele kohtu poolt ja leiab, et kuna ta viibis ajavahemikul 27.09.2006-22.02.2007 õigusevastaselt eraldatud lukustatud kambris, siis sellega rikuti tema seadusest tulenevaid õigusi. Konkreetselt seisnes õiguste rikkumine selles, et kaebaja ei saanud osaleda sotsiaalprogrammides ja spordiüritustel, samuti ei saanud ta kasutada spordisaali ega õppida üldhariduslikus koolis. Kaebaja väitel piirati tema õigusi ebaseadusliku eritsoonis hoidmisega. Samuti piirati tema liikumisõigust ja tal olid ebavõrdsed elutingimused võrreldes teiste kinnipeetavatega. Kaebaja elas läbi hingelise kannatuse, mis seisnes hirmus, väsimuses, mures, kaotusvalus ja heaolu languses. Vaimse tasakaalu saavutamiseks on kaebaja pidanud kasutama psühhiaatri abi. Siiani on tal hirm analoogsesse olukorda sattumise ees. Kaebaja arvates saab tema üleelamisi kompenseerida ainult rahaliselt, mis annaks talle mingisugusegi hüve ja looks materiaalse heaolu mingiks perioodiks. M.L on seisukohal, et tema õigusi rikuti õigusevastase avalik-õigusliku tegevusega ja tal on õigus nõuda õigusevastase toiminguga tekitatud kahju hüvitamist. Antud juhul on jõustunud kohtuotsusega haldusastjas nr.3-06-2059 tuvastatud, et vangla piiras ebaõiglaselt kaebaja vabadust ja hoidis teda õigusevastaselt lukustatud kambris viie kuu vältel. M.L palub välja mõista vastustajalt tema kasuks mittevaraline kahju 10 000.00 krooni ja jätta kohtukulud vastustaja kanda. Kaebaja peab nimetatud summat põhjendatuks ja proportsionaalseks tema poolt läbielatud. Kaebaja püüdis kohtuväliselt probleemi lahendada, kuid Murru Vangla ei nõustunud tema taotlust rahuldama. Nii kaebaja M.L kui ka vastustaja Murru Vangla olid nõus asja menetlemisega kirjalikus menetluses.

Vastustaja Murru Vangla vaidleb M.L kaebusele vastu ja põhjendab oma seisukohta alljärgnevaga: kaebaja paigutati Murru Vangla 27.09.2006 käskkirja nr.40-i alusel kuueks kuuks eraldatud lukustatud kambrisse. Tallinna Halduskohtu 22.02.2007 otsusega nr.3-06-2059 nimetatud käskkiri tühistati. Kahjunõude esitamisel tugineb kaebaja halduskohtu lahendile, milles Murru Vangla tegevus tunnistati õigusevastaseks. Murru Vangla leiab, et vastustaja ei ole kaebaja suhtes süüliselt käitunud ning õigusevastane tegevus oli Murru Vangla haldussuutmatuse tulemus, mitte aga eesmärgistatud tegevus kaebaja õiguste rikkumiseks. Vangla tegevus ei olnud ega ole kunagi olnud suunatud kaebaja alandamisele, samuti ei ole kaebaja poolt kirjeldatud episoodides leidnud tuvastamist kaebaja põhiõiguste intensiivne riive. Kaebaja tugineb oma nõude põhjendamisel asjaolule, et tal puudus võimalus osaleda vangla poolt pakutavates sotsiaalprogrammides, kuna ta oli viibis lukustatud kambris. Vanglas viibimise aja jooksul kaebaja osales ühes sotsiaalprogrammis, mis vältas 7 kuud ajavahemikul 17.11.2005-31.07.2006. Hiljem ei ole M.L sotsiaalprogrammides osalenud, kuigi vangla poolt talle selleks takistusi ei tehtud. Sotsiaalprogrammides osalemise vajadust hindab sotsiaaltöötaja ja kui ta peab vajalikuks kinnipeetava sotsiaalprogrammides osalemist

või individuaaltööd kinnipeetavaga, siis seda on võimalik läbi viia, olenemata sellest, et kinnipeetav viibib eraldi lukustatud kambris. Vastustaja leiab, et sotsiaalprogrammides osalemise võimatus ei vasta tõele ning on kaebaja poolt otsitud põhjus. Võimaluse puudumine külastada spordisaali vastab tegelikkusele, kuid kaebajal oli võimalus sportida kambris või jalutuskäigu ajal. Tegelikkusele ei vasta kaebaja väide, et tal jäi vangla õigusevastase toimingu tõttu üldhariduskool lõpetamata. Kaebaja ei olnud 2006 aastal kooli registreeritud ja ta jättis kaheteistkümnenda klassi pooleli. Eeltoodust tuleneb, et vastustaja ei ole kuidagi takistanud kaebajat haridust omandamast. Samuti ei nõustu vastustaja kaebaja väitega, et teda koheldi võrreldes teistega ebavõrdselt. Kinnipeetavaid, olenemata sellest, millisel režiimil nad ka ei oleks, koheldakse võrdselt teiste samas olukorras olevate kinnipeetavatega. Kinnipeetavat, arestialust või vahistatut tuleb kohelda inimväärikalt ning luua tingimused, et vanglas või arestimajas viibimine ei põhjustaks isikule rohkem kannatusi ega ebameeldivusi kui need, mis paratamatult kaasnevad kinnipidamisega. Selline põhimõte tuleneb Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, mille kohaselt iga ebameeldivustunne, mida inimene kogeb, ei ole veel inimväärikuse rikkumine. Vastustaja tunnistab, et kaebaja liikumine oli täiendavate julgeolekuabinõude kohaldamise ajal tõesti veidi piiratud, kuid kaebaja ei ole selgitanud, mil viisil see põhjustas talle kannatusi. Kaebajale võimaldati jalutuskäike ja ta tal oli võimalik liikuda 1 tund päevas värskes õhus. Mis puutub kaebaja hingelistesse kannatustesse ja psühhiaatrilise abi kasutamisse, siis vastustajal puudub teave selle kohta, kas eeltoodud sümptomid kaebajal ka tõepoolest esinesid, sest sellekohaseid tõendeid esitatud ei ole. Halduskohtumenetluse seadustiku (edaspidi HKMS) § 16 lg 2 kohaselt peab menetlusosaline tõendama neid asjaolusid, millele tuginevad tema väited. Vanglal puudub võimalus saada teavet selle kohta, kas kaebaja sai psühhiaatrilist abi või mitte, sest tegemist on delikaatse infoga ja kaebaja peab sellest vanglat ise teavitama. Vastustaja viitab Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsusele nr.3-2-1-34/05, milles on rõhutatud, et mittevaralise kahju tõendatuks lugemisel peab olema välja selgitatud, missugused on mittevaralised kahjulikud tagajärjed kannatanu jaoks ning iga kahjuliku tagajärje osas tuleb viidata tõenditele, mis seda kahjulikku tagajärge tõendavad. Inimväärikuse alandamisest saaks vastustaja arvates rääkida sel juhul kui kaebaja lukustatud kambris hoidmine oleks olnud kantud soovist tekitada temas alaväärsustunnet, hirmu, ahastust või murda füüsilist või moraalselt vastupanu, jne. Kaebaja ei kirjelda, milliseid tõsiseid ja julmi kannatusi põhjustas talle lukustatud kambris viibimine. Mitte iga üleelamine ei tekita mittevaralist kahju ning ka mittevaralise kahju olemasolu ei anna iga kord alust hüvituse väljamõistmiseks. Mittevaraline kahju võib olla heastatav ka näiteks vabandamisega kannatanu ees. Ainuüksi õigusevastase teoga ei saa lugeda mittevaralist kahju tekkinuks. Rahalise hüvituse väljamõistmine ei aseta kaebajat olukorda, mis on võimalikult lähedane olukorrale, kus ta oleks olnud, kui kahju hüvitamise kohustuse aluseks olevat asjaolu ei oleks esinenud. Vastustaja on seisukohal, et kaebaja väärikuse süüline alandamine on tõendamata. Mittevaralise kahju tõendamise komplitseeritus ei vabasta kaebajat kohaste tõendite esitamisest. Kaebajale võis vastustaja toiming tekitada mõningaid ebamugavusi, kuid see ei toonud kaasa riigivastutuse seaduse (edaspidi RVastS) § 9 lg-s 1 sätestatud tagajärge. Vastustaja vabandab veelkord kaebaja ees, et selline olukord tekkis, kuid ei pea põhjendatuks kaebaja nõuet mõista välja vastustajalt kaebaja kasuks 10 000.00 krooni.

KOHTU PÕHJENDUSED

Tallinna Halduskohtu 22.02.2007 otsusega haldusasjas nr.3-06-2059 rahuldati M.L kaebus ja tühistati Murru Vangla direktori 27.09.2006 käskkiri nr.40-i, mille alusel paigutati kinnipeetav M.L täiendava julgeolekuabinõuna eraldatud lukustatud kambrisse kuueks kuuks. Kohtu põhjendustest nähtuvalt võis vaidlustatud käskkirja andmise ajal kehtinud

vangistusseaduse (edaspidi VangS) § 69 lg 1 kohaselt täiendavaid julgeolekuabinõusid kohaldada muuhulgas kinnipeetavale, kes on vägivaldne teiste isikute suhtes. Kuna VangS-s ei ole „vägivalla“ legaaldefiniitsiooni, tuleb lähtuda selle sõna üldlevinud tähendusest, milleks on tervisevastane rünne. Vägivald võib seisneda ähvardamises, kehalises väärkohtlemises, piinamises ja tervisekahjustuse tekitamises. Ähvardust kasutada vägivaldade loetakse psüühiliseks vägivallaks. Kohus tuvastas, et kaevatavas käskkirjas ei ole esile toodud ühtegi M.L poolt vägivalla toimepanemise akti ning ka kohtuistungil kinnitas vangla esindaja sama. Nii Murru Vangla julgeolekuosakonna spetsialisti 22.09.2006 ettekandest, vangla direktori 27.09.2006 käskkirjast nr.40-i kui ka vastusest kaebusele nähtub, et M.L on oma üldise väljakutsuva käitumise ja negatiivse meelestatusega mõjunud teistele kinnipeetavatele negatiivselt ja tekitanud eluosakonnas psühholoogilise surve ja konfliktse õhkkonna. Kohtu hinnangul on taoline käitumine vanglas kindlasti ohtlik ja lubamatu, kuid igasugune psühholoogiline surve ja negatiivse õhkkonna tekitamine pole siiski automaatselt käsitatav vägivallana teiste isikute suhtes, mis oleks VangS § 69 lg 1 varasema redaktsiooni kohaselt andnud aluse täiendava julgeolekuabinõu kohaldamiseks. Kõnealune kohtuotsus jõustus 27.03.2007 (t.lk.7-8). Kuna kohus tühistas Murru Vangla direktori 27.09.2006 käskkirja nr.40-i oma 22.02.2007 otsusega nr.3-06-2059 ning nimetatud kohtuotsus on jõustunud, siis on jõustunud kohtulahendiga tõendatud, et M.L paigutamine eraldi lukustatud kambris kooskõlas VangS § 69 lg 2 p-ga 4 oli õigusevastane. Kooskõlas RVastS § 9 lg-ga 2 mittevaraline kahju hüvitatakse proportsionaalselt õiguserikkumise raskusega ning arvestades süü vormi ja raskust. Kaebusest nähtuvalt peab kaebaja põhjendatuks ja proportsionaalseks hüvitust 10 000.00 krooni. Kaebaja väitel ei saanud ta eraldi lukustatud kambris viibimise tõttu osaleda sotsiaalprogrammides, spordiüritustel ega kasutada spordisaali. Samuti ei saanud ta jätkata õpinguid üldhariduslikus koolis. Ebaseaduslikult eraldi lukustatud kambris hoidmisega piirati kaebaja liikumisõigust ja tema elutingimused olid halvemad võrreldes teiste kinnipeetavatega. Seoses õigusevastase eraldi lukustatud kambris paigutamisega tekkis kaebajal hirm, väsimus, kaotusvalu ja heaolu langus ning oma seisundi parandamiseks pidi ta pöörduma vangla psühhiaatri poole. Seega rikuti avaliku võimu volituste rakendamisel kaebaja õigusi ja seoses sellega on tal õigus esitada kahjunõue.

Kohus andis menetlusosalistele võimaluse esitada antud asjas kuni 14.10.2008 täiendavaid tõendeid. Täiendavaid tõendeid M.L kohtule ei esitanud, kuid edastas 14.10.2008 kohtule pöördumise, milles ta ei nõustu vangla väidetega selle kohta, et talle pole vangla poolt tehtud takistusi sotsiaalprogrammides osalemises ega spordiga tegemisel. Väär on kaebaja väitel ka Murru Vangla väide, mille kohaselt kaebaja ei olnud 2006/2007 üldharidusliku kooli nimekirjas. Ebaseadusliku eraldi lukustatud kambris paigutamisega kaotas ta võimaluse lõpetada kool 2007 aastal. Kohus leiab, et M.L ei ole esitanud vanglale konkreetseid tõendeid talle põhjustatud tervisekahju kohta, kuigi ta väidab, et on pidevalt kasutanud vangla psühhiaatri abi. Kaebaja tervisekaardist nähtub, et ajavahemikul, mil ta viibis eraldi lukustatud kambris, käis ta psühhiaatri vastuvõtul 09.11.2006. 20.12.2006 on märke tervisekaardis selle kohta, et kaebaja vajab psühhiaatri konsultatsiooni. 21.12.2006 käis kaebaja psühhiaatri vastuvõtul. 27.12.2006 on tehtud märke kaebaja tervisekaardile, et tal on vaja psühhiaatri konsultatsiooni (t.lk.72-81). Ka pärast eraldi lukustatud kambrist vabanemist on ta pöördunud 09.03.2007 psühhiaatri poole konsultatsiooni saamiseks. 23.03.2007 pöördus kaebaja psühhiaatri poole seoses närvilisuse, higistamisega ja unehäiretega. 18.05.2007 kaebas M.L muuhulgas närvilisuse ja unehäirete peale, kuid psühhiaatri vastuvõtust keeldus (t.lk.83). Ka hilisemal perioodil on tervisekaardist nähtuvalt M.L pöördunud pidevalt psühhiaatri poole. Samas ei ole kaebaja esitanud ühtegi konkreetset tõendit talle põhjustatud tervisekahju kohta. Kaebaja põhjendab oma kahjunõuet hingeliste kannatustega, mis seisnesid selles, et ta viibis väikeses kambris koos viie teise kinnipeetavaga, st et tal puudus privaatsus, kambris suitsetati. Kõik eeltoodu tõi kaasa hingelise kannatuse, väsimuse, mure ja meeleolu

languse. Kaebaja väidab, et konkreetseid tõendeid toimunu kohta tal esitada ei ole, aga seda olukorda võib ette kujutada. Kaebaja väitel rikuti tema õigusi ka sellega, et piirati tema suhtlemist poja ja teiste lähedastega. Enne eraldi lukustatud kambrisse paigutamist oli kaebajal võimalus helistada oma pojale ja igapäevaselt osaleda tema tegemistes. Pärast eraldi lukustatud kambrisse paigutamist kahanes helistamise võimalus kolmele korrale nädalas. Kohus leiab, et alusetu kaebaja vabaduse täiendava piiramisega rikuti kaebaja õigusi, mis on tõendatud Tallinna Halduskohtu 22.02.2007 otsusega nr.3-06-2059. Kooskõlas RVastS § 9 lg-ga 1 füüsiline isik võib nõuda mittevahalise kahju rahalist hüvitamist süüliselt vääriskuse alandamise, tervise kahjustamise, vabaduse võtmise, kodu või eraelu puutumatuse või sõnumi saladuse rikkumise, au või hea nime teotamise korral. Mittevahaline kahju seisneb eelkõige kahjustatud isiku hingelistes kannatustes, milleks võivad olla alandatus, solvumine, hirm, nõrdimus, mure ja kaotusvalu, mida on talle tekitatud tahtlikult või hooletuse tõttu. Kahju hüvitamise nõudeõiguse eelduseks on mittevahalise kahju olemasolu, mis on tekkinud haldusorgani õigusevastase tegevuse tulemusena ning tekkinud kahju ja õigusevastase tegevuse vahel peab esinema põhjuslik seos. Kui ükski eelnimetatud kahjunõude rahuldamise eeldustest on täitmata, siis puudub seadusest tulenev alus kahjunõude rahuldamiseks. Mittevahalise kahju tõendatuks lugemisel peab olema selgeks tehtud, missugused on mittevahalised kahjulikud tagajärjed kannatanu jaoks ning iga kahjuliku tagajärje osas tuleb viidata tõenditele, mis seda kahjulikku tagajärge tõendavad (Riigikohtu lahend nr.3-2-1-34-05). Antud juhul on jõustunud kohtuotsusega tõendatud, et vastustaja piiras alusetult täiendavalt M.L vabadust tema eraldi lukustatud kambrisse paigutamisega. Tulenevalt RVastS § 9 lg-st 1 seisneb mittevahaline kahju eelkõige isiku hingelistes kannatustes, milleks võib olla alandatus, solvumine, hirm, nõrdimus, mure jms. Kohus nõustub sellega, et kaebaja eraldi lukustatud kambris viibimine võis mõjuda negatiivselt tema psüühikale, kuid konkreetseid sellekohaseid tõendeid kaebaja esitanud ei ole. Seega on antud asjas tõendatud ainult asjaolu, et kaebaja paigutamine eraldi lukustatud kambrisse oli õigusevastane. Eeltoodut arvesse võttes kohus leiab, et kaebaja taotlus mõista välja Murru Vanglalt tema kasuks 10 000.00 krooni ei ole põhjendatud ning peab põhjendatuks ning proportsionaalseks mittevahalise kahju 2 000.00 krooni väljamõistmist vastustajalt kaebaja kasuks. Kaebuse rahuldamisel tugineb kohus HKMS § 26 lg 1 p-le 4.

Mare Krull
Kohtunik

Kohtuotsus jõustus edasikaebamata 25.11.2008

Mare Krull
Kohtunik

ÄRAKIRI ÕIGE